

més
LLIBRES

L'HOME QUE LLEGIA MIQUEL STROGOFF

Jaume Benavente

Si veus el paisatge dins teu, tens el relat, em va dir el pare una tarda d'un llunyà 1973, al jardí de casa nostra. Llavors, vivíem al barri barceloní d'Horta, al carrer d'Aiguafreda, un microcosmos de cases amb horts, jardins i pous i els antics safareigs, encara aïllat del brogit i la lletjor dels carrers adjacents. Jo era un noieta de només tretze anys i el món em semblava un lloc inhòspit, fosc, després que la mare hagués mort pocs mesos abans per culpa d'una infecció a la sang mal tractada. Jo volia escriure un conte sobre allò. Incapaç de fer-ho, n'havia parlat amb el pare, i ell m'havia aconsellat que pensés en la mare situant-la en un lloc concret, on haguéssim estat feliços, i aleshores el paisatge em duria a la història. En aquell moment, en el nostre jardí, vaig recordar l'últim estiu a Menorca, la casa llogada al poble de Mercadal, les petites excursions que fèiem, com quan vam recórrer el barranc d'Algendar, un indret interior i silenciós, amagat de la vista dels forasters i dels mateixos illencs, o quan anàvem a banyar-nos al nord de l'illa, al cap de Cavalleria, al final d'una carretera estreta i poc transitada, amb les seves platges de sorra arrecerades del vent pels espadats. A escassa distància de la costa, hi havia Sanitja, una petita illa pelada, sense vegetació, on només hi havia sargantanes i algunes aus marines. Una vegada la mare i jo hi arribàrem nedant. És un dels últims records feliços que conservo de la mare, tots dos nedant entre el cap i l'illa.

Vaig escriure el conte en una sola nit però no l'hi vaig dir al pare. Setmanes després, no sé com, l'home el trobava i el llegia. Amb una veu estranya, una mica trencada, em confessà que feia temps que no llegia un relat tan bo. Potser contràriament al que ell esperava, em vaig enfadar, retraient-li que no tenia cap dret a tafanejar en el que jo feia, que era un espia. Fins i tot, vaig cridar i se'm van escapar unes llàgrimes. El pare va tractar de calmar-me, parlant del dol i altres coses que llavors jo no entenia. Després callaria, i em va deixar amb la meva ràbia. Aquella mateixa nit, jo estripava el conte. Sempre me n'he penedit.

Ara, mentre la tarda avança i l'última tempesta ha deixat pas a una pluja menuda, contemplo les cases de Riba-roja d'Ebre amuntegades sobre una lleu elevació a l'altra banda del riu i torno a pensar en l'afirmació del pare sobre el paisatge. De fet, fa anys que hi dono voltes. No som éssers suspesos en l'aire, ni idees abstractes, ni tampoc el món és un aeroport o un túnel de metro, com li he sentit a algú. Vivim en la fragilitat, sí, però lligada a unes formes concretes, a un o més d'un paisatge. Si tanco els ulls, no per això deixaré de veure la terra argilosa, els barrancs que davallen fins a l'Ebre, aquest riu espès i silenciós, les aigües del pantà, les oliveres, els murs de pedra seca i les carreteres que s'enfilen i baixen pels Ports. Soc la meva mirada, és cert. No és objectiva, és clar. El que veiem és interpretat, o redibuixat, a partir dels nostres sentiments, del nostre món interior. Ho vaig estudiar a les classes d'Història de l'Art i d'Estètica a la universitat, quan el professor ens parlava del Romanticisme. Però

no calia que m'ho expliqués ningú. Des del dia que havia estripat el conte sobre la mare i el cap de Cavalleria, sabia que el paisatge és dins meu i jo soc dins seu. Tant és si els ulls són oberts o tancats, si allò que vols mirar es troba al davant teu o a milers de quilòmetres.

Com he arribat fins aquí, a aquesta vila en un extrem del país? Encara ara m'ho pregunto. En el transcurs dels últims anys, he fet un llarg periple físic –França, Londres, el nord d'Itàlia, Ístria– però també anímic, he acabat exhaust però també he sentit com esdevenia un altre. Al capdavall, es tracta d'això, una muda lenta però constant? Em resisteixo a anomenar-ho envelliment, prefereixo la paraula transformació, o progressió. Avanço, sí, cap a un punt en el meu horitzó particular. Puc defugir-lo o hi estic predestinat? En realitat, tot es resumeix en això: significa res la nostra voluntat? Abans d'ahir hi pensava, mentre creuava per darrera vegada amb el jeep l'altiplà on hi ha el parc eòlic. Qui sap, potser no tornaré a veure aquest lloc tan estrany.

Cavil·lava sobre tot el que m'ha passat en els cinquanta-quatre anys que tinc, en quina part de responsabilitat m'hi correspon. Abans d'ahir, damunt meu, els gegantins aerogeneradors dibuixaven un escenari fantasmal. Abel Lamartí, em deia, ets a la fi del món i, alhora, al seu centre. El que veus –desenes d'aerogeneradors estenent-se per l'horitzó– és lleig i també misteriós, magnètic.

«Per gaudir de la bellesa, cal conviure amb la lletjor», em va advertir una vegada la Méline, la meva exdona.

Hi estic d'acord i, a més, ara he entès que és necessari saber viure amb els girs inesperats, fins i tot amb les

sotragades, si després vols gaudir de la calma. És això el que he vingut buscant aquí?

He recollit la casa, he netejat a fons i ara estic cansat. Però encara no és el moment, tinc temps i deixo que el cap divagui, sense presses, parlo amb mi mateix, m'explico, evoco, soc. Anys enrere, no m'hauria imaginat mai que arribaria a fer d'agent rural aquí, al sud del pantà de Riba-roja. Tampoc hauria dit que una decisió meva pot ser important per a algú altre. No és un nou gir, ni una sotragada, Méline –no hi ets, però m'agrada creure que sí, que m'escoltes–, sinó una decisió. No té res a veure amb el pensament, amb l'anàlisi, sinó amb la intuïció i, també, amb l'ànima. Ja gairebé ningú fa servir aquesta paraula: ànima. Tal vegada algun capellà o algun poeta (aquest potser avergonyit i tot). La decisió, al capdavant d'això es tracta, un gest que ho empeny tot en un sentit. Però encara tinc unes hores. Mentrestant, s'acumulen els records, una successió de situacions i personatges que han anat dibuixant els contorns de la meva vida però també el meu interior, la meva manera de sentir.

A mesura que m'he fet gran també he esdevingut més sentimental. Sense estridències, sense drames, fins i tot amb contenció. Davant de la lletjor, o d'un petit animaló mort, també podem ser sentimentals. Els pagesos se'n riurien, de mi, si sabessin què vaig sentir abans d'ahir, com altres vegades m'ha passat. Mentre seguia la meva rutina de feina, em vaig desviar de la carretera per un dels camins de terra que discorren entre els aerogeneradors. Vaig aturar el jeep al mateix lloc de sempre i vaig tornar a descobrir un esparver mort, després d'estavellar-se

contra les aspes o la torre d'un aerogenerador. Tenint-lo a les mans, sentia llàstima per aquell ésser sense vida. Se'n riurien, els pagesos, fins i tot la gent de la ciutat.

«Un ocell mort et fa pena? Que no menges pas carn?», em retraurien.

Sí, és clar, però em faig gran, qualsevol detall té importància. És el que vaig sentir amb l'ocell a les mans. Era mort perquè probablement s'havia desorientat i havia xocat amb un dels aerogeneradors. Després de fotografiar-lo, el vaig tornar a deixar a terra i durant més de mitja hora vaig inspeccionar a peu els voltants, tot ampliant el radi, fins que vaig trobar un altre esparver mort, amb el cap destrossat. El vaig fotografiar, també. Les imatges havien d'acompanyar l'informe que faria més tard, tot i que m'imaginava que no serviria de res.

Els amos de les terres on estan instal·lats els aerogeneradors reben força calés per l'ús que es fa de les seves propietats. Quina importància, doncs, pot tenir la mort d'uns ocells? «L'electricitat, això sí que és necessari!» Ho he sentit dir més d'una vegada a alguns propietaris que al vespre treuen el cap pel Riverside Lodge, on arriben en cotxe a través del pont que uneix les dues ribes del riu, igual que he de fer jo per arribar a casa meva. Conflueixen allí per sopar, barrejats amb residents estrangers –la majoria britànics– i turistes vinguts de Centreeuropa per pescar silurs, carpes o perques americanes al pantà. Sobretot volen el silur, aquest peix enorme i horrible, d'aspecte monstruós, antediluvià. Els estrangers parlen de pesca o dels seus assumptes als seus països. La gent d'aquí també xerra sobre el que hi ha al riu i al pantà,

però alguna vegada els he sentit fer-ho sobre els diners que produeixen els aerogeneradors. De tant en tant, hi ha qui fa esment de la lletjor dels parcs eòlics i dels camps perduts. Jo no m'hi fico, no prenc partit, ni del costat dels qui guanyen diners amb els molins ni dels que els critiquen. No tinc gens d'esma per discutir. «Abel Lamar-tí, ja no pots fer-hi res», em vaig lamentar veient l'ocell mort. Unes fotografies, un informe inútil i complir amb els protocols i les obligacions.